

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Debrecen, collegium.

Megjelenik havonként kétszer.

Főszerkesztő:
ERDEI KÁROLY.

Szerkesztőtársai:
Erdélyi András, Kun-Szabó Gyula.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre . . . . . 4 Kft.
Fél évre 2
Egyetemi és akadémiai polgárok, önképző-
köröknek: . . . . . 1 Kft.
Egész évre . . . . . 2 Kft.
Egyes szám ára: 20 fillér.

Március 15.

Március 15! Szabadság hajnala! Magyar szabadságnak bűvös fénycsillaga! Ismét eljöttél, hogy lángragyujtsad szívünk, lelkünket magasba, tiszta égbe ragadd!

Hozsánna! Hozsánna! Diadalmi ének s mind mi dicsőség van, legyen mind a tiéd, fényes nap sugára arany koronádra vesse ragyogását!... mert te megérdemled!

Aludtunk, — felkeltettél; szolgálattelkek voltunk — szabaddá te tettél; kétség marta szívünk, lelkünk kishitű volt — reményt, bizodalmat te adtál mi nekünk!

Március 15! Üdvözöllek újra! Köszöntelek ismét, ámbár látva fényed, amint dicső fényét s most a sivárságot — szomorú lesz szívem, a lelkem elborul!

Március 15! Hát ismét eljöttél!... Hanyadszor jöttél el! De a régi álmot, azt a bűvös, csodás, legelső szép álmot viszont soh'se látod!

Nincs bennünk az a tűz, mi volt őseinkben, hitvány, finnyás testben megromlott a lélek és az ifjúság, az arany ifjúság, kinek akarata a nemzet szava volt: máma balgán hajol hideg, önző főznek s ott van már szívében csirája a rossznak, amely képesíti megtagadni hazát, nyomorult kenyérért, rangért, méltóságért!

Az arany ifjúság, kinek elődei, ős Budavárának füstölgő ágyuit emelt fővel nézték, mai napság — gyáván hizeleg a nagynak és a hatalmasnak!

Március 15! Te ismét eljöttél! Hallatszík a jelszó! Hiába! Hiába! Hitvány lidércfény az,

mire szükség van most, mert a gyöngé lélek napba nem tekinthet!

Egyenlőség? Nincsen! Legalább közöttünk! Megromlott a lélek s göggyében nem látja, hogy mig fejét toldja hatalmas főveggel s kezét vedelmezi, a nap sugarától — mindig távolodik arról a helyről, amelyben a lelke, szíve gyökerezik!

Testvériség? Nevetség! Van ur és van szolga! Az emezt lenézi és mig zsirján hizik, — szegény szolga addig akár éhen halhat!

Szabadság? Káprázat! Csupán szemfényvesztés! Nem csörög, az igaz, rabbilincs kezünkön, ámde mit ér, hogyha, ki őszintén, nyíltan elvét vallni meri: koldusbot jutalma, mig a sima lelkek, — mig a gyenge lelkek élnek nagy boldogan!

Nincs itt egyenlőség, testvériség, szabadság! És az ifjúság, az arany ifjúság mindezt látja, tudja, ámde megjavítani, ámde érte küzdeni nincs többé ereje, vagy mert hogy közöttte hamis cégér alatt álpróféták élnek — nincs kedve mutatni, nincsen bátorsága, hogy mint zajgó tenger, a szennyet kihányja, e hármass istenség hitetlen ellenit, kizárja kebléből!

Március 15! Nem béke szivárvány, villámod kell ide; haragos villámod! S ha majd égő tüzed megtisztított mindent s mint tiszta áldozat lobog a szívekben: önzetlen szeretet, forró honszeretet s ismét a miénk lett, mi ekkor való volt: akkor jöjj el ismét ünnepi pompádban Március 15! Kitörő örömmel, lángoló lélekkel. „Akkor üdvözöllek, akkor köszöntlek én”.

Főszerkesztő.

Március 15.

Isten az ő végtelen jósága kegyelméből ismét megengedte érnünk a szabadság, egyenlőség és testvériség nagy nemzeti ünnepének már ötvenhatodik évfordulati napját. A debreceni kollégium s ennek úgy a hazafiságban buzgó tanárikara, mint lelkes ifjúsága egyaránt kivette részét a lélekemelő és a maga egyszerűségében is fenséges ünnepélyekből. A debreceni kollégium ifjúsága azonban csak hazafias kötelességének tett eleget akkor, amidőn a régi szokáshoz hiven, ünnepelt úgy a felsőbbekkel, a tanárokkal és a hivatalos testületekkel, mint az alsóbbakkal, a néppel együtt.

Meggyújtották több helyen és több módon az emlékezet és hála oltárán magyar szívből fakadó érzéseiknek és magyar lélekből származó gondolataiknak áldozati tűzét, hogy csapjon az fel a magasba, mint egy égő csipkebokor és ezen égő csipkebokornak tüzes lángjai között adjon az Isten, adjon a magyarok Istene ennek a sok századok szenvedéseitől ezerszer megviselt szegény árva magyar nemzetnek két kő táblát, mint adott hajdan a Jehova, az Izrael népének nemzeti Istene, a zsidó népnek két kőtáblát, a

tíz parancsolatot. A magyar nemzet tíz parancsolata ebben a két szóban foglalható össze: függetlenség! szabadság! .. Ezt a két szót kell a két kőtáblára felírni külön-külön, de ezt a két szót kell bevésni a mi szívünk táblájára is úgy, hogy annak betűi soha le ne kopjanak.

Ez a mi ifjúságunk, mint mindenben, úgy ezen ünnepelésében is méltó volt önmagához, méltó volt a debreceni diák névhez, méltó volt magyarságához. Mint ama egykori pesti márciusi ifjúság, úgy ünnepelt ez a mi jóképű, tiszta, igaz magyar ifjúságunk tüzes szívvel, forró lelkesedéssel, égő hon- és szabadságszeretettel.

Hisszük, sőt meg vagyunk róla győződve, hogy ha mindig így ünnepelünk s így ünnepelnek a mi utódaink, hazánk reménye, drága ifjúsága: akkor lesz függetlenség és szabadság!! Őh te, a hármass bérctől és négy folyamtól körülövezett szép hazánk! „légy azért bátor és erős és kezdj hozzá. semmit ne félj és ne rettegj, mert az Ur Isten az ön Istenem, veled léssen, téged el nem hágy, tőled el nem távozik, míg az Ur házának, minden mesterségének műve el nem végeztetik“

* * *

Délelőtt 9 órakor a kollégium tanárikara és ifjúsága nyitotta meg az ünnepélyek sorozatát az

T Á R C A.

Jelige: „Resurgimus“!

Március idusán!

*Hová siettek szinlelt fájdalommal
S könyes szemekkel istengyilkosok?
A sir üres, a nagy kő eltaszítva:
Nincs ott az Ur: az Ur feltámadott!
Hová siettek a kapott parancscsal
Bérencz hóhérok, aljas szolga had?
A börtön nyitva, zárja felszakítva —
Nincs ott lakója: a rab már szabad.*

*A megfeszített, sirbazárt rabeszme
Ujult erővet, új életre kel,
Rombolva, zúzva, tör, száguld előre,
Utjában minden gátat elseper.
Bilincsből fegyvert s kardot kovácsol,
Lesújtja véle a gaz zsarnokot
S a dúlt romok, holt testek fölébe
Az új tanoknak épít templomot!*

*Mi zúg? mi bömböl? — mint az ég viharja
A végrehajtott ítélet után,*

*Világomlás, vagy istenek csatája?
Óh nem! — A jámbor nép sohajt csupán!
De e sohajban most már tűz s erő van,
Méhében orkán magva vesztegel —
Az istenadta népből szörnyeteg lett,
Jogot kér! — nem kér: most már követel!*

*S amint a szent ígéktől ittasultan
Az összezúzott trón talpára lép,
Százvezrek ajkán százezer torokból
Harsog a szózat: mit kíván a nép!
„Egyenlőség, testvériség, szabadság“
E három szó imája, mindene:
De amikor e három szót kiejti:
Ég, föld, pokol megimbolyog bele.*

*Jogot nekünk, e rég óhajtott kincset,
Mely mindnyájunkkal egyformán közös!
Pusztuljon minden gyűlölt, átkos emlék,
Mi még a rabság jármához kötöz.
Királyt nekünk, ki népét megbecsüli,
A nemzet kincsét nem prédálja fel
S a multnak intő példáján okulva,
A jog s igazság ösvényére lel.*

*Óh! mint örül a megszerzett jogoknak
Az ujjongó, a mámoros tömeg,*

Oratoriumban, ahol a jelzettekén kívül megjelen-
tek még az agg honvédek is foszlányos, régi
zászlójuk alatt, valamint a város és egyház s több
hivatalos testületek kiküldöttjei. A főiskolai ének-
kar gyönyörű kidolgozásával és finom színezésé-
vel előadott Hymnusa után dr. Szabó Márton, a
főgymnázium fiatal, szép tehetségű történelem
tanára tartott magas értékű s mély tudományos
alapokon járó, mindenkit lebilincselő ünnepi be-
szédet. Beszédének nagyon sok pontja megragadó
és megható voltánál fogva sok tapsokat érdemelt
ki. Ezután Jakab Lajos 3. th. lépett az emel-
vényre és szavalta el Indaly Gyulának „Március
15“ c. szép és fenkölt eszmékben gazdag költe-
ményét, hosszas tanulmányozás és alapos kidol-
gozásról tanuskodó tetszetős alakban. Majd a
főiskolai énekkar énekelte el a Szózatot a már
tőle megszokott precizitással.

* * *

Délután $\frac{1}{2}$ 2 órakor a Petőfi-szobornál kezdte
meg a M. I. Ö. T. s ennek kapcsán a kollégium
ifjúsága az ünnepségeit. Itt a „Petőfi dalkör“
énekelt, melynek végeztével Oláh Béla gymn.
8. o. t., a „Főgymn. önképzőkör“ elnöke tartotta
meg az itt közölt gyújtó, lelkesítő beszédet:

*Egymást ölelve, egymást lelkesítve
Testvér testvérrrel egy utat követ.
A kincsözönt, amelynek egy picinyke
Részét is — eddig félve álmodá, —
Minek reményéről is már lemondott —
Most egyszerre és egy nap meghozá.*

*Óh, jöjjetek hát e napot megülni,
Hisz' ez egy új teremtes napja volt,
Amelyen visszavittuk ős jogunkat,
A zsarnokság mit tőlünk elrabolt.
Az eszméknek ily fényes győzedelme
Dicsőségéből nem veszít soha,
Fáklyája lesz az messze századoknak,
Jövők reménye s multunk záloga.*

*Elmult a tél . . . Kizöldült már a róna,
Lefoszlott róla a fehér lepel,
Az érkező tavaszt sóvárgja minden —
A természet is vélünk ünnepel.
Ünneplő nép, ünnepi köntösében
Fent napsugár s lent bimbó fakadás, —
Neved susogja minden, ami érez —
Légy üdvözölve: nagy feltámadás!*

Petőfi emlékezete.

Hozzád jövénk nagy érc alak, hozzád jövénk
azzal a szentelt érzellemmel, melylyel ama híres
napkeleti bölcsek mentek az Idvezítő szülő váro-
sába, Betlehembe és elhoztuk a tömjént és a
mirhát, elhoztuk a legszebb áldozatot: hálánk
áldozatát.

Nagy Petőfi Sándor, téged ünnepelünk, neked
száll az ének!

Mert hisz' tőled tanuljuk ma is, mit tesz az:
szeretni ezt az annyi rubintnál drágább piros
vérrel, annyi gyémántnál csillogóbb könnyel
megszentelt drága hont.

Az a te bűvös lantod tanít minket erre, mely
— mint sebesen zúgó szélnek zendülése — har-
sogja a viharzó szenvedélyek csatára hívó hatal-
mas szózatát, az a te rövid, de annál dicsősége-
sebb életed tanít erre, mely a szabadság pirkadó
hajnalán vette kezdetét és a szabadság sirjánál
érte végét.

Valóban — tisztelt honfiak és honleányok
— Petőfi élete és a magyar szabadság oly elvál-
hatatlan kapcsolatban van egymással, hogy egyik-
ről a másik nélkül beszélni nem is lehet. Most
azért, midőn az egész ország lelkesedve ünnepeli
ama nagy napot, melyen csörömpölve hullott le

Gyermekek szerelmek.

Egy kis leány találkozik egy fiúval; szemeik
összetalálkoznak. A fiu elhaladva mellette vissza-
néz, a leány, bár nem tekint hátra, érzi, tudja,
hogy a ki most ő mellette elhaladt, visszatekintve
őt nézi, rajta legelteti szemeit. Pár nap múlva,
hogy-hogy nem, megismerkednek egymással; a fiu,
ha a bátrabb fajtából való, az iskolából is haza-
kísérgeti ideálját, otthon róla álmodozik, megvan
győződve, hogy fülíg szerelmes bele s íme meg-
születik a gyermekszerelem. Kinek ne lennének
gyermekkori ideáljai, ki ne eleveníthetne fel emlé-
keket, melyben egy szerelmes gyerek s egy kis
leány játsza a főszerepet? — Nekem is vannak
ilyen emlékeim, hadd mondjak el belőlük ne-
hányat.

Első ideálom egy barna kis leány volt.
IV. gimnázista voltam, midőn apám tánciskolába
küldött Nagyon örültem ennek, mert azt gon-
doltam, hogy ott majd sok csintalanságot követ-
hetek el Keszler bácsival, az öreg táncitanítóval,
kit látásból már ezelőtt ismertem. A táncitanulás
egészen szépen ment, elég ügyesen és nagy kedv-
vel táncoltam. A tánciskolában egy pár szép leány

a „rozsdamart bilincs“ a magyar nép kezéről, emelkedjünk ki mi is a köznapi élet fásultságából, lengjen köztünk Petőfi szelleme s hassa át szívünket az a magasztos szabadság szeretet, mely egy nemzet szívét dobantotta meg 1848 március Idusán.

Március Idusa!

Fel tudod-e még fogni e nap nagy történeti jelentőségét, te érdekhajhászó korszak közönséges gyermeke; meg tudod-e még érteni a szabadság, egyenlőség, testvériség nagy eszméjét, melyért e napon a nemzet színe-virága, az ifjuság küzdött; avagy áthatja e még kebledet a hazafiúi lelkesedés szent tüze, ha hallod ama fényes alakok közt is a legfényesebbnek halott ébresztő riadóját:

„Talpra magyar,
Hí a haza!“

Március Idusa!

„Ezt a napot Szent-Petőfi napjának nevezte Magyarország, mert ezt a napot ő állítá meg az égen, igazabban, mint valaha József“.

Ezt mondja koszorús költőnk Jókai. És méltán! Mert Petőfi március 15-iki szereplése örök bizonyosága egész lényét, egész valóját átható szabadság szeretetének. Ott látjuk mindenütt, mint a mozgalom vezetőjét. Buzdítja a népet,

lelkessült szavával lánggra lobbant mindent. Beszél szép dolgokról, világ szabadságról, testvériességről, jogegyenlőségről. És utána zúgja viharzó tengerként ezereknek ajka azt a nagy esküvést, melyért annyi derék férfi bátor keble öntözé vérevel az imádott haza minden kis göröngyét s melyért annyi hős halt dicstelen halált szégyenítő bitón:

„A magyarok istenére esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!“

És azután következtek azok a borzasztó szép napok. Lón

„A Kárpátoktól le az Al-Dunáig
Egy bős üvöltés, egy vad zivatar.“

Megkezdődött a tántorithatlan hazaszeretet élet-halál küzdelme a zsarnok önkény, a durva tulerő ellen.

Egy nemzet szállt a síkra, hogy „mit rákentek a századok, lemossa a gyalázatot“. Szüle, gyermek, ellenség, jó barát harcolt egy sorban az imádott haza féltve őrzött szabadságáért. Egy

„Csodálatos ifju sereg,
Mely nem tudni, hogyan támadt,
Napok születtek, mégis mintha
Szülte volna három század.“

is volt, de legtöbben voltak a zsidó leányok. Azért emlitem ezeket külön, mert ezek mind nagyon csunyák voltak. Keszler bácsi, nem tudom miért, angyalaknak hívta őket, habár ez a név nem nagyon illett rájuk. A négyesnél Keszler bácsi felállította a lányokat s a fiuk nagyság szerint mentek elbő, hogy párosával a négyeshez felálljanak s így tehát, körülbelül kiszámítottuk, hogy kinek melyik leány jut. Egy alkalommal, miután vagy öten kiszámítottuk, hogy mi is az angyalok egy csoportjához kerülünk, kisompologtunk szép csendes az ajtón, hogy senki nem vette észre. Amint azonban az udvarra megyünk, hogy ott bevárjuk, míg a négyesnek vége lesz, egy szép kis leány jön velünk szembe a mamájával. Én a helyzet magaslatára emelkedve megálltam s bemutatkozva, a kis leányt a terembe vezettem. Ekkor harsant meg éppen a Keszler bácsi hangja: „egy pár kerestetik!“ — felálltunk tehát s én boldogan táncoltam a négyest első ideállommal, kihez első érzelmem fűződik.

Másnap meglátogattam ideállomat, elbeszélgetünk; sokszor jártunk ki azután a Cikerébe szederészni, persze a mamával egyetemben. De semmi sem tart örökké a földön, nem volt örök

az én szerelmem sem. Lassan-lassan kialudt szívből a szerelem tüze. Két évig ezután ideállmentes szívvel éltem napjaimat

Az érettségi bálunkon ismerkedtem meg második ideállommal, a szép Gizikével. Hosszu szoknyája volt s ez imponált nekem. Véletlenül ráléptem szoknyájára, bocsánatot kértem s ő oly bocsánathirdető szemekkel nézett reám, hogy én abban a pillanatban beleszerettem. Bemutatkoztam neki és sokat táncoltam vele s ő viszonzta érdeklődésemet. Lehet, hogy tévedtem. A mulatság után nyugtalan éjszakám volt. Tervek kavargtak fejemben, miképen tartsam fenn az ismeretséget. A következő három napon folytattam a tervezgetést. Városunkhoz közeli faluban laktak ők birtokukon s bennem nem volt elég bátorság őket meglátogatni. Végre elhatároztam, hogy egy szép képes levelezőlapot küldök neki. De mit irjak reá? — ezen megint pár napig gondolkodtam. Nagy nehezen megszerkesztve leveletem, szép címet irtam reá s postára adtam. Vártam a választ... vártam-vártam, de hiában vártam. Megsebzett szívem keserűségét elnyomva elhatároztam, hogy visszavonulok a világtól, hiszen az emberek olyan rosszak, hűtelenek. És csakugyan

Ime most rohannak, mint a pusztító tűz, mint a szélvész fergeteg... előttük a zászló, kezökben a kard, szívökben a lelkesedés, ajkukon ez egy szó: előre!

És támadtak hadistenek, kiknek kardja elől csufos futással menekült az ellen.

És köztük a költő, Petőfi Sándor is! Oda hagyott mindent: hírt, nevet, dicsőséget. Oda hagyta rajongásig szeretett hitvesét s ment a harci tűzbe, csaták viharába. Dehogya is maradt volna ő honn, mikor oly édes és oly szép halni a hazáért!

S pergett a dob, harsogott a kürt, mennydörgött az ágyu, pusztított a halál. És a csatazajban és a harci tűzben véres ujjával belecsap a költő lantja húrjaiba. Tuldörgi szavával ágyuk bömbölését, puskák ropogását, haldoklók nyögését, habzó hadi ménék lába dobogását. Halljátok-e a dalt:

„Előre rontok én, ha élek, ha halok,
Utánam katonák, utánam magyarok.“

S rohant is előre, rohant mind utána. Megostromolták voln' a poklok kapuját, viadalra hívták a halál angyalát. Ha kidőlt a sorból száz vitéz dalia, jött helyette kétszáz; ha elhunyt az apa, elfoglalta helyét a gyermek, a fia.

Ámde a tulerő végre is diadalt aratott. A

magyar fegyverek dicsőségének fényes napjára sötét felleg borult.

Segesvárnál vagyunk!

Egy maroknyi magyar sereg küzd a tizszerte nagyobb orosz haderővel. Hiába a vitézség, hiába a lelkesedés, hiába Bem kitűnő vezérlete, fél napi küzdelem után honvédeink futva menekülnek. Elveszett a csatatér s vele a magyar nemzet legdrágább kincse, a szabadság dicső apostola: Petőfi Sándor. Szívét, azt a melegen érző szívet, egy vad kozák dárdája járta át. Mit megjósolt magának, beteljesült. Ott esett el a harc mezején, ott folyt az ifjui vér ki szívéből... és holt testén át fújó paripák száguldtanak és haldokló nyögésébe belevegyült a győztes ellen diadal harsonája..... Most ott porlad bajnok társaival jeltelen sirban... De csak a teste halt meg, a lelke mindaddig él, míg csak magyarul érez a szív és magyarul dobog a kebel. Hej, mert azok az álmok nem hazudtak és azok a jóslatok igazak valának.....!

Mi pedig csak várunk... Várjuk azt az időt, midőn újra támad egy Petőfi, ki felrázza álmából a nemzetet s fülébe harsogja:

„Talpra magyar,
Hí a haza!“

Ezután Dobra Jenő 2. th., a M. I. Ö. T. pénztárosa szavalta el csengő, érces hangjával, teljes

mintegy 2 hétig kiköltöztem a szőlőnkbe s ott a természetben elfelejtém bánatomat.

Egy kiránduláson találkoztam ismét haragosommal s mint azt a regényekben olvastam, melléje kerülve, szemére vettem hűtlenségét. Ő nevetett, akkor nem tudtam miért, most már tudom...

Elérkezett a szeptember s engem szüleim Debrecenbe hoztak. Jogász lett a régi kis gimnázistából s mint ilyen elhatároztam, hogy komolyan fogok viselkedni. De a kezdő napokban nagyon szívemre vettem a szép vidéktől, a kedves otthontól való távollétemet s nem egyszer sirva fakadtam. De megkezdődtek az előadások. Elfoglaltam magam, délutánonként kijártam a Nagyerdőre. Barátain is akadtak, sőt egyiknek révén az erdőn egy hölgy társasággal ösmerkedtem meg. A lányok tenniszeztek s kértek, hogy én is álljak be s én habár mindössze igen kevészer volt raquett a kezemben, engedelmeskedtem, mert hogy is ne engedelmeskedném, mikor ilyen szép leányok hívnak. A partnerem, egy szőke haju, cica szemű kis leány tanított a játékra, kedves gyöngédséggel magyarázatott s én oly szívesen

vettem zsörtölődéseit, ha egy-egy ütést elhibáztam. Közben besötétedett, a játékot abba hagytuk s felszedelőzködött a társaság; elindultunk, hogy a legközelebbi kis vonatot még beérhessük. Én ügyeskedtem, hogy Irmuska mellé kerüljek, mert így hívják legujabb ideálom s karomat nyújtva neki boldognak éreztem magam, hogy őt a vonatig kísérhetem.

A mama felszólításának szívesen engedtem, aki máskorra is meghívott, hogy velük együtt tenniszezzen. Én ezentul minden délután, hacsak szép az idő, kint vagyok a Nagyerdőn és szorgalmasan ütögetem a lapdát. Csodálják, hogy milyen szenvedélyes tenniszező lettem, pedig hát mind ezt az Irmuska két ragyogó szeme csinálja. Vajjon tudja-e ezt Irmuska s eszébe jut-e, midőn plait kiáltásomra félig mosolyogva, félig komolyan kiáltja: redy...

Leopárd.

tűzzel, lelkesedéssel a gyújtó hatásu Talpra magyar-t, melyet a dalkör Talpra magyar-ja követett.

D. u. 2 órakor az ős kollégium nagy időkre emlékeztető falai között gyűlt össze a szép számú közönség, mely előtt előbb a főiskolai énekharz énekelt el a Talpra magyar-t Sz. Nagy Károly átíratában, lelkesen, tűzzel, hévvel, erővel; majd pedig Baróthy István 2. th., a M. I. Ö. T. titkára, mondotta el következő nagy hatásu, szépen kidolgozott ünnepi beszédét:

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Debrecen nemes városának fiai és leányai!

Szivem igaz magyar, őszinte szeretetével, lelkem teljes melegével üdvözöllek benneteket e nagy napon, a szabadság egykori ősvárosában, itt a szabadság őrtornyában, ezen ős kollégium falai között, hol Kossuth Lajosnak a szabadság és függetlenség nemes érzésétől áthatott tüzes szava, Sárosy Gyulának harsányhangu „Arany trombitá”-ja szólalt meg a hazaszeretet sugalta hősi önfeláldozásra.

Az emlékezet és a hála magasztos érzete vezetett ide mindanyiónkat Isten szabad ege alá, a természetnek eme fenséges templomába, hogy ünnepeljünk. Ünnepeljük azt a napot, mely fényt és ragyogást, fájdalmat és bánatot, szabadságot és életet, reményt és nemzeti dicsőséget sugároz felénk.

A XVIII. században keletkezett francia forradalom lázas izgatottságba hozta a kedélyeket. A szabadság, egyenlőség és testvériség eszméi új irányt adtak a nemzeteknek, új irányt, új fejlődést kölcsönöztek az emberek gondolkodásának. Az ember kezdett kiemelkedni a földi alacsony érdekek nyögéből s kezdett eszményiesen gondolkodni az állami, társadalmi és egyéni életről. — Majd, amidőn ezek az eszmék mindinkább érlelődtek, a XIX. században, az időnek ama teljességében megérett a mag, kikelt belőle az ige, az eszme. — Az 1848. év ugyanis terhes felhőket gyűjtött a szolgaság sulyos igája alatt nyögő vén Európa fölé. A nyomasztó vihar levegőjében cikázó villámok rázkódtatták meg az egész világrészt. Február 22-én kitör újból a francia forradalom, a győzelemittas nép két nap alatt kivívja a diadalt s megteremti a köztársaságot. Március 13-án Bécs falait döngetik a néptömegnek ezrei, vadul száguldva keresztül-kasul az ut-

cákon. Bécsnek zsarnoki kényura, a gyűlölt Metternich kancellár megbukik.

Ez a hír másnap Pestre jut, ahova egy Pozsonyból érkező magyar ifju viszi meg a hirt, mely futó tűzként terjed el az egész városban, mindenütt a legnagyobb izgalmat okozva. — Rövid idő alatt elhatározza az ifjuság a március 15-iki nagy napnak megünneplését. Megállapítják annak lefolyását s a további teendőket.

Felderül a várva-várt nap reggele. A Pilvax kávéházban gyülekezik a lelkes ifjuság, bent mozgalmas élet támad, kívülről a kíváncsi közönség egész áradata tódul be, hogy hallhassa: „mit kíván a magyar nemzet?”

Legyen béke, szabadság és egyetértés! Követelik jogaikat, amelyeket elvettek; kívánják, hogy legyenek azok közősek mindenkivel. Elszavalja Petőfi Sándor a gyújtó hatásu „Talpra magyar”-t s a nép ujjong örömeiben a feltámadás eme nagyszerű ünnepén. Diadalt diadal követ, sikert siker koronáz! Felrázza a lelkes márciusi ifjuság, amelynek élén Jókai, Petőfi, Irinyi, Vasvári állanak, Pest városának felálomban szendergő lakosságát. Kinyomatják a 12 pontot, a „Talpra magyar”-t, — örül az ifjuság, sir a nemzet örömeiben: felszabadítják a sajtószabadságot.

Budavár vén falai csodálatos dolgokat látnak. A szociálisztikus hajlamu író Táncsics Mihály, aki a „Népkönyve” és a „Józan ész” c. műveiben merész hangon fejtegeti a nép jogait az államban és társadalomban, — amiért is aztán börtönnel sújtották, — a fogságból diadallal szabadul meg s miként a „békés forradalom legelső tavasz virága” jelen meg az emberek között.

Este a színházban ünnepel a pesti lelkes közönség, hol „Bánk bán”-t játszák. Az előadás végeztével a közönség kívánságára Egressy Gábor elszavalja Petőfi S. „Talpra magyar”! c. költeményét s a nép tombol, lelkesedik. Lelkesedése izzó tűzzé válik, együttesen éneklük a színészekkel a Hymnuszt, a Szózatot, a magyar nemzet két imádságát. Majd a kávéházba mennek, ahol az ünnep betetőzéséül még tovább tárgyalják a napi eseményeket, a forradalmat s annak hazánkban leendő hatását.

Lánglelkű próféták, lelkes ifjak, ihletett apostolai a szabadságnak tüzes szívvvel, rendíthetetlen bátorsággal élesztik a honfi tüzet a nemzet fiainak szívében.

Azelőtt az ország rabigába görnyedve élt.

A nyuzó rendszer uralkodott felettünk. Előbb tatár, majd török, később a mind a kettőnél rosszabb ellenség, a huncut német élőlőködött rajtunk. Sok századoknak ezerszer megújuló küzdelme sem volt képes a nemzetet felszabadítani a szolgaság járma alól. Az osztrák kényuri zsarnokság hazánkat elválaszthatatlanul Ausztriához láncolva tartotta, sőt mi több, megakart fosztani önállóságától, függetlenségétől, be akarta olvasztani az osztrák örökös tartományok közé, hogy úgy bánhassék velünk, mint mostoha gyermekeivel. Koldussá, szegénynyé akart tenni bennünket, hogy elseperjen Európa népei közül s kitörüljön az élő nemzetek sorából.

Ilyen volt a nemzet sorsa. Hát az egyeseké!?

— Az még szomorubb, még siralmasabb

Az Isten képeire teremtett embereket két osztályra osztotta a rideg, fásult szívű társadalom: szabadok és szolgák — urak és parasztok osztályára!

A haza egyik gyermeke fent a hatalom polcán fényben, méltóságban, gazdagságban élt, — a másik pedig lenn a porban, nyomorban és szolgaságban tengette életét.

A törvény előtt a haza egyik fia ember volt, — a másik szolgai formában öltözött igavonó állat.

Az egyik a tétlenség puha párnáján élvezte a földi javakat, — a másik véres verejték árán huzva az igát, kereste meg azt a fillért, amelyet még a magáénak sem mondhatott, mert kénytelen-kelletlen adóba, dézmába kellett fizetnie.

Avagy ott volt a sajtószabadság kivívása s ezzel együtt a magyar nyelv diadala. Mert sajnosan kell ugyan bevallanunk, de tényleg úgy van, hogy a magyar nyelv sokáig holt kincs volt az irodalomra s az emberekre nézve. A német uralom idejében a németesítő királyi udvar csábító ígéretei által elvakítva, főuraink elnémetesedtek, a magyar nyelvet nem beszélték, műveletlen, barbár nyelvnek tartották, amelyet nem érdemes megtanulni s beszélni. Majd a német helyét a latin váltotta fel s szép, magyar nyelvünk pedig a mellőzésnek és lenézésnek volt kitéve. Hej! pedig nyelvében él a nemzet!! Amely nép, mint nemzet elhagyta őseitől öröklött legdrágább kincsét, nyelvét, mely reá nézve a legbecselebb vagyona, mindene, — s azt más rut idegennel cserélte fel, az, mint ilyen, megszűnt élő s a nemzetek történetében virágzó nemzet lenni.

Az isteni gondviselés végre megelégelte ennek a maroknyi, mindenkitől elhagyott, szegény, árva magyar népnek sok százados szenvedését, támasztott látnokokat, prófétákat és elküldte erre az oly sok vértől megáztatott szent földre a magyar nemzet Mózesét, hogy miként egy fénylő tűzoszlop a nem 40. de 1000 esztendőn át bujdoskolt magyar haza fiait bevezesse az ígért földre. A magyar nemzet Mózes a százszor elsíratott, ezerszer megáldott Kossuth Lajos volt, a halhatatlan, ki a legforróbb hazaszeretettől égő szívének minden dobbanását, lángeszének minden nagy gondolatát imádott hazájának szentelve, a szó és a toll ellenállhatatlan, történelmünkben példátlan hatalmával igyekezett megvalósítani; de mellette ott voltak még a Józsuék, ott volt a magyar nemzet Tyrteusza, a szabadság-szerelmi költője: Petőfi Sándor, ki lanttal kezében zengte „harsány himnuszodat százszor szent égi szabadság!”

És lett szabadság, egyenlőség és testvériség!

A porig alázott nép fölkel a szolgaság vánkosáról, fölemeli járom alatt meggörbült fejét; az arcokon az öröm pirja ragyog, szabadság- és hon-szeretet dicső fénye sugárzik le róluk, s a felmagasztosult érzelemben mindannyian együttesen mondják az eskü szavait: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!”

Leomlik a válaszfal, mely elválasztotta az urat a szolgától, a hatalmast a koldustól, a gazdagot a szegénytől: kezet fognak egymással, egytestvérekké lesznek a haza szeretetében, függetlenségében, szabadságában és jövő boldogulásában. Ur és szolga egyező akarattal csügg a jövőn, követeli kívánalmainak teljesítését: a független felelős magyar miniszteriumot, évenkénti országgyűlés tartását, a cenzura eltörlését, a sajtó felszabadítását, a polgári és vallási egyenlőséget, a közteher viselését, a jobbágyság megszűnését, a nemzeti bankot, a katonaságnak az országban való benntartását, a politikai foglyok szabadon bocsátását, az Erdélylyel való egyesülést, — szóval a nemzet fiai között a jogoknak és kötelességeknek egyenletes megosztását. Mindez nem egyéb, mint a szabadság, egyenlőség és testvériség elvének dicsőséges kivívása. És ime a tavasz első virágával kizöldül a szabadság örökzöld fája!

Néhány nap alatt évtizedeket élt keresztül a nemzet a nélkül, hogy fegyvereihez nyult volna s

vér nélkül teremtik meg azt, amit sok századokon keresztül gyakran nagy áldozatok árán hoz létre egy-egy ország. És minő diadal-ünnep volt ez, a dicsőségnek minő piros biborban uszó napja sugárzott le ekkor a magyarra. Hozzá hasonlíthatót nem tud felmutatni a világtörténelem. Az isteni gondviselés áldó keze játszott itt közre. — Mily dicsőséges vívmányok voltak ezek! Hozzájuk vér nem tapadt!.....

De fordult egyet az idő kereke, s a magyar szabadság dicsőségesen ragyogó napja vértóba szállt. A tegnap még örömmámorban pirkadó hajnal haragos színben hasadt fel. Ütött az óra, s megkezdődött a harc a menny s pokol szülőtti közt; s mint nyughelyéről felriasztott him oroszlán szállt szembe a magyar Góg a Mágóg hadával. Ugy akarta ezt Bécsben az époly gőgös, esztelen, mint ijedős, esztét vesztő kamarilla boszorkányműködése, mely megakadályozta az események békés tovafejlődésének még dicsőségesebb kibontakozását. Akiket testvérként szoritottunk egykor keblünkhez: rácot, horvátot, oláht, németet, — most fegyvert ragadtak ellenünk. Igen, mert hazánknek százados Molochja, a háládatlan Bécs 9 felől uszítá reánk a nemzetiségeket, akik aztán mint véredek marcangolták szörnyű karmaikkal a magyarnak testét-lelkét, szabadságvágyát és törekvéseit. Az északi medve, az orosz, amely Lengyelországot a szolgaság béklyóiba bilincselte szintén reánk zúdult az ítélet viharával s megkezdődött Anteüs harca Herkulessele.

A magyar nemzet saját erejére támaszkodva, a jogos önvédelem terére lépett. Olyan volt a harc, mintha honszerző Árpád apánk, honalapító I. István királyunk, nagybárdú Botond, nagy hadvezér Hunyady, labancverő Rákóczi vezette volna azt a tüzes honvédsereget, amelynek egy nemzet történetében sem akadunk párjára.

Elöl, mint fényes csillag jár egy daliás teremű vezér Chérub lángoló arcával, lelkében a honszerelem lángjával, ajkán a velőig ható szó éles fegyverével, a haza szent nevével. Szava édes, mint a méz, balzsamot önt az égő sebre, szól lágyan; majd viharosan emeli fel szavát az eltiport igazságért, felkorbácsolja a leláncolt szenvedélyeket, dörög, miként a menny boltozata. „Kezébe adta Isten a tárogatót, mely felkiáltja a halottakat, hogy ha vétkesek, vagy gyengék, örök halálba viasszasülyedjenek, ha pedig van bennök

életerő, örökre ébredjenek“. Ez a hazánknek halhatatlan emlékü nagy fia: Kossuth Lajos.

Utána megy a dicső honvédsereg, melyről Petőfi Sándor monda, hogy „Isten után a legszebb és legszentebb név a honvéd nevezet“. Szép és szent vala ez a honvéd sereg, melyet a szabadság, egyenlőség és testvériség három nagy eszméje varázserővel ragadott meg és ellenállhatatlanul vitt magával a csaták zajába, hol ajkán a haza szent nevével, szívében a szabadság szerelmével küzdött oroszlán bátorsággal a megszámlálhatatlan vad csordák ezrei ellen az a „csodálatos ifjú sereg, mely nem tudni hogyan támadt, — napok szülték, mégis mintha szülte volna három század“; és halt hősi halált a hazáért!!

Kérdem, ki volt nagyobb azok közül a halhatatlan emlékü vörössipkások közül, akik életüket és vérüket a hazáért áldozták fel. Amint mindannyian egyenlők voltak a haza szeretetében, épen úgy egyenlők voltak a haza szabadságáért folytatott küzdelmükben és hősi halálukban. A hazáért halni nagy és dicső dolog!

Szép és szent vala akkor ez a dicső honvédsereg, de még szebb és még szentebb most, amikor a mindennapi zivataros idők zürzavaros ködéből nem tudunk kibontakozni a gaz áruló csordák fondorkodásai miatt és ti reátok függesztjük szemeinket, ti reátok gondolunk és ti tőletek várunk szabadulást mi, akik büszkék vagyunk arra, hogy a mi törzsünk élőfája a ti véretekéből fakadt.

A harc bevégeződött, győzött az ármány, a cselszövő német. De ezen győzelme a németnek csak szégyenteljes győzelemnek mondható, míg a magyar bukása dicsőséges bukásnak, amelyben győzött az igazság.

Itt állok előttetek ti hajlott koru ősz bajnokok, halhatatlan hősök, kiknek itt e földi életben már megvannak számlálva napjaitok, kik a halálnak egyetlen boldogságáért feláldoztatok mindeneteket, életet, vért, vagyont, családot, földi boldogságot, hogy mennyei jusson szerezzétek meg ennek a koros, sok tekintetben magyar érzésből kivetkőzött ivadéknak a jövőendő boldogságát, a független, önálló, szabad Magyarországot, — kérlek titeket: tanítsatok minket, ennek a satnya, nyomorult kornak még nyomorultabb gyermekeit, tanítsatok még jobban szeretni a hazát! — Mert nekünk meg kell vívnunk még egyszer azt a nemes harcot, melyet ti elkezdettetek, s nekünk végezni kell, még pedig a közel

jövőben a haza, s ebben a mi sorsunkkal. Már mintha érezne ennek a szele. Igen, „még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán“.

Töletek pedig, nemes tanuló ifjúság! mélyen tisztelt ünneplő közönség! azt kérdem: „lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága, ...avagy virág vagy te hazám ifjúsága!?“ — Szabadok akartok-e lenni, vagy szolgák; élni akartok-e, vagy meghalni? Mert tudjátok meg, hogy a szabadságot, a jogot el lehet ugyan nyomni, de kiirtani, elfojtani soha, semminemű körülmények között sem. Ha egyetértés, összetartás van közöttetek, akkor a poklok kapui sem vehetnek rajtunk diadalmat, föl azért, föl, az utolsó nagy küzdelemre föl!!!

Tegyetek fogadást itt e szent helyen: „A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!“ s ha eskünhöz hívek maradunk, én hiszem: „*lesz még egyszer ünnep a világon!*“

Ti, a szabadságharcnak utolsó mohikánjai, dicső apáink és nagyapáink! kibontott régi foszlányos zászlótok alatt ismét megjelentetek egyre kevesbedő számban, magifjodott szívvél és megacélosodott erővel a szabadság örvárosának, Debrecennek őrtornyában, e nagy időkre emlékeztető szent falak között, hogy ujult erőt nyerjeteek életetek még hátralevő napjaiban egy közel jövő fényes küzdelemre, hogy „ha még egyszer azt izeni“, mindnyájan elmenjeteek ama kivivandó diadalra.

Mi pedig, törpe unokák, a szabadságnak kicsiny epigonjai ti hozzátok jövünk, s leborulunk a ti, általunk annyira becsült tisztos homlokotok, ősz fejeteek előtt, hogy megcsókoljuk még a lábatok nyomát is, mert szent az a föld, amelyen s amelyért jártatok-keltetek — harcoltatok széles e hazában. Ide jöttünk össze veletek együtt ünnepelni, hogy ihlessenek meg bennünket a ti jelenlétetek, a ti szemetek sugárzása, hulló könnyetek villanása, arcotok mosolygása, hősies bátorságotok, harcias magatartástok, öreg testetekben hevesen lüktető ifjú szívetek dobogása, hogy tanuljunk töletek élni és ha kell, meghalni a hazáért, — mert

„*Lesz még egyszer ünnep a világon!*“

Most az „Egyetértés dalkör“ énekelt. Utána Reke Kálmán 3. jh. szavaltta el Vályi Nagy Gusztáv 4. jh. pályadíj-nyertes szép alkalmi költeményét,

mindenkit elragadva előadásával. Végül pedig a „Főiskolai énekar“ énekelt el Nádor Gyula „Kossuth Lajos ablakára“ kezdetű dalát érzéssel szívet-lelket megindítólag.

Innen a sok ezerre menő nagy közönség a Szabadság-szoborhoz vonult, hol az ünnepély nyitánya a Városi dalegylet éneke volt. Ezután Bakcsy József 2. jh., aljegyző koszoruzta meg a szobrot a M. I. Ö. T. nevében rövid, lelkes beszéd keretében:

Nemes Polgárok! Kedves Barátaim!

A meghatottságtól elfogult kebellem állok előttetek, midőn edicső, nagy naponszívem legbensőbb érzelmeit akarom kifejezni, mielőtt a magyar szabadság ezen megtestesítő oltárképére helyezném a Magyar Irodalmi Önképző Társulat koszoruját.

De lehet-e közöttetek is bár csak egyet találni, kinek vére nem pezseg, nem forrong ereiben, kinek szíve nem dobban meg hangosabban, látva ezen határtalan lelkesedést, érezve azt a mámoros örömet, mely ezen fenséges napon — március idusán — egybe kapcsolja, egygyé forrasztja mindnyájunk lelkét? — Hatalmas, emberfeletti ösztön sarkal bennünket arra, hogy e napon, kivetkezve a hétköznapi szürke egyformaságából, — ünnepelni gyűljünk össze mindannyian, — kiket mint testvéreket fűz össze a dicső múlt emléke s egy jobb jövő reménye, — ünnepelni a magyar szabadság ujrászületését!

Ezer éves múlt áll mögöttünk, oly dicső múlt, aminőt rajtunk kívül egy nemzet sem vallhat magáénak. Tíz hosszú évszázad alatt soha meg nem hátrálva nézett szembe a magyar oly viharokkal, melyek pusztítva, rombolva törtek előre, hogy eltörüljenek e föld színéről mindent, mi utjokban áll. — És ime! e maroknyi nép rendíthetetlenül megálta helyét az egetrázó viharok között, megtörte azoknak erejét, mint kőszirt a tenger felkorbácsolt hullámain! — Ezer év alatt ezrével hullott a magyar, hogy nincs már e hazában talán egy talpalattnyi rög sem, melyet meg nem öntözött volna a forró honfivér, — de a szabadságot elveszni nem hagyta soha!...

És a véres csatákban mindig ott látjuk a magyar ifjúságot is, mely villogó acéllal cserélte fel könyvét, ha felzúgott a vészkiáltás: veszélyben a haza! — Debrecen, Pápa, Sárospatak és kollégiumai nem egyszer látták a harcba siető ifjakat, — s a tudományoknak szentelt falak között nem

egyszer zendült meg a diákok lelkes harci riadója. — És ott küzdött a magyar ifju háromszinű szent lobogónk alatt, kiömlő piros vérével itatta a szomjas földet, csak hogy megvédeni segítsen féltve őrzött kincsünket: szabadságunkat, függetlenségünket...

Mégis, mégis volt idő, midőn nem volt szabad még a gondolat sem, midőn egy meggondolatlanul kiejtett szóért rabbilincs volt a magyar osztályrésze; volt idő, midőn börtönnel sujtották azt, ki jó hazafinak merte magát vallani. — Kufstein, Olmütz, Bécsujhely — hej de sokat tudnának beszélni néma falaitok a magyar rabok kínos sóhaj-tásairól, ezernyi ezer szenvedéseiről!..... Szomorú idők voltak azok. Sűrű, átkos sötétség borította be a magyar szabadság egét, — bilincscsörgés s az elnyomottak jajjai verték fel olykor-olykor a halálos csöndet.....

De betelt a pohár s megelégette szenvedéseinket az egek hatalmas Ura!

Eljött végre a várvavárt kikelet, eljött végre 1848 tavasza. Az első enyhe fuvalomra felébredt a természet téli szunyadásából s mintha a balzsamos levegő új, friss vért öntött volna az emberekbe is, felébredt a nemzet letargikus álmából.

1848 március 15 volt az a nap, melyen egy égi szikra újra lángra lobbantotta a magyar szabadság kialudt szövétnekét. És mintha a Szentlélek ereje lett volna hatalmasan lobogó lángjaiban, csodás bátorság szállotta meg a szíveket azoknak láttára s egy dörgő kiáltás zúgott végig e hazán Kárpátoktól az Adriáig: Le a zsarnoksággal, szabad a magyar!....

Óh, dicső nap volt ez, mely lángoló betűkkel van felróva a magyar történet emléklapjaira. És ezen a nagy napon a magyar ifjuság volt az, mely feladatát a legfenségesebben valósította meg. Avagy nem hallottátok hírét a márciusi ifjaknak? — Tudjátok-e, hogy ők voltak azok, kik 12 pontban megszerkesztették a nemzet kívánalmait, melyre azután megesküdtök minden magyar? Tudjátok-e, hogy a cenzura kínos jármából ők szabadították fel a sajtót, melynek első szabad terméke a „Talpra magyar!“ s a 12 pont voltak?

A márciusi ifjuság az, melynek riadó szózatára szétfoszlott az átkos sötétség, felnyitlak a börtönajtók és megtört a bilincs, mely a nemzetet oly sok időn át lenyűgözve tartá. Ők meg-

mutatták nekünk az utat, melyen haladnunk kell, ha e nemzet méltó fiainak akarjuk magunkat vallani!

És 1848 március idusának 56-ik évfordulóján ismét itt van a magyar ifjuság, együtt ünnepel, együtt lelkesedik a nemzettel a szent, az igaz eszmékért.

Nézzétek ezt a koszorut, a honszerelmi virágjaiból van az füzve, a mi ifju szívünk lelkes tüze fakasztotta annak minden egyes szálát!

Nemes polgárok! E szobrot a ti igaz, megdönthetetlen honszerelmetek emelte a magyar szabadság oltárképe gyanánt, erre helyezem koszorúmat mint a Magyar Irodalmi Önképző Társulat ifjuságának szerény áldozatát, — s hiszem és vallom, hogy kegyesen fogadja azt az Ur — és megadja nekünk az oly régóta — oly forrón óhajtott szabadságot, melyet teljesen kivívni a mai napig sem birtunk. De hogy bekövetkezhessen, munkálkodjunk mi is mindnyájan és együttesen, álljunk oda mindannyian ama zászló alá, a függetlenség zászlója alá, melyre a Szabadság Egyenlőség és Testvériség szent eszméi vannak felírva

Munkánkat meg fogja áldani Isten — s akkor ki bir velünk? — „Szabad népek valánk s azok leszünk“ !!.....

Majd Segesváry Viktor 1. jh. szavalta el Ábrányi Emil egyik legsikerültebb költeményét a lehető legnagyobb sikerrel. Szávay Zoltán 1. jh pedig költői képekben és hasonlatokban színes beszédét tartotta meg.

Itt az ünnepséget a „Munkás dalegylet“ éneke zárta be.

Most a lelkes közönség, élükön az arany ifjussággal, a városháza előtti térre indult, hol az ünnepély legutolsó s legfőbb része folyt le. Utközben az ifjuság Kossuth- és más hazafias nótákkal élesztette a honfi tüzet, a lángoló haza- és szabadságszeretetet. Itt Erdei Károly 3. th, a M. I. Ö. T. elnöke, lapunk szerkesztője tartotta meg alkalmi beszédét, gyújtva, lelkesítve hangzottak a szavak ajkáról, melyeket csak az éljen és tapsviharok szakítottak félbe. A beszédet nagyobb terjedelme s térszűke miatt jövő számunkban közöljük.

A beszédre először a „Kossuth dalkör“ szépen sikerült Kossuth indulója, majd Szilágyi Dezső 1. jh. szavalata, a „Talpra magyar!“ következett, melyet érces hangon, lelkesítően, tüzzel adott elő, mire az összes dalegyletek együttes éneke, a

Szózat zárta be az ünnepélyt; s ugyancsak itt az összes dalegyletek éneke, a Hymnus, nyitotta meg a műsort.

* * *

Az egész ünnepély teljes bevégeztével a kollégium ifjúsága a nagy közönségtől kísérve dr. Ferenczy Gyula, a M. I. Ö. T. felügyelő tanárának lakása elé vonult, hol Erdei Károly elnök intézett a mindenkitől annyira szeretett, kedves s nagytudományu professzorhoz szózatot, kérve őt arra, hogy amidőn az ifjúság a szabadság és függetlenség szeretetében vezérlő tűzoszlopa iránt igazi magyar szívének minden sztetét, tiszteletét, ragaszkodását és nagyrabecsülését ez alkalommal és ezuton is kifejezi, akkor ő is tüzelekből jutasson egy szikrát ennek a minden tekintetben magyar ifjúságnak, az ő kedvés tanítványainak, az ő édes fiainak. Erre a szíves kérésre az ifjúság ideálja, a szeretett, kedves, nagytudományu professzor a legőszintébb örömmel és a legnagyobb lelkesedéssel tett eleget és tartott olyan beszédet, mely lázba hozta az ifjúságot, lánggra gyújtá a kedélyeket.

* * *

Délután fél 5 órakor a tanítóképezdei ifjúság tartott egy igen szép és minden tekintetben sikerült ünnepélyt, amilyenben bizony ritkán van része a közönségnek. Ének, zene, beszéd, szavalat változatos számokkal nyújtottak élvezetet a nagy számban megjelent közönségnek derék tanítóképezdész barátaink. Kiemelkedő pontjai a műsornak: az ifjúsági zenekar által Pap Sámuel 4. tk. vezetése mellett előadott „Nyitány“, dr. Barcsa János tanítóképezdei tanárnak, a debreceni kollégium ezen nagy nyereségének és még nagyobb büszkeségének magas színvonalon álló megnyitója, a „Csokonai énekkar“ szép „Tárogató“ éneke, melynek a betanítása és remek kidolgozása Tóth József 4 tk. érdeme. Nagyon szép tehetséges szerzőre valló munka volt az Erdei Lajos 4. tk. emlékbeszéde. Az ifjúsági zenekar pedig remekelt a magyar népdalok előadásával, melynek élvezetével talán jó darab ideig sem tudtak volna betelni, ha Böszörményi Imre, ez a csupa tűz és vérből való ifju, Soós Jenő „Visszapillantás“ című költeményének elszavalásával nem kárpótolta volna a zenekar és különösen az idő rövidsége által a közönségtől megfosztott élvezetet. Szép és erőteljes volt az énekkar „Talpra magyar!“ ja, melyet P. Nagy Zoltán átiratában énekeltek az

ifjak, de szép és erőteljes volt a Roke József 2. tk. szavalata is, aki Ábrányi Emil „Erős hit“ című költeményét szavalta el ilyen fiatal kezdőtől még nem várt gyakorlottsággal, biztonsággal és mély felfogáson alapuló kidolgozással. Végre az ifjúsági zenekar Guyon indulója fejezte be az oly sokak előtt feledhetetlen emlékü kellemes ünnepélyt. Őszintén gratulálunk tanítóképezdész barátaink nak itt e helyen és ez uton is. Csak tovább a megkezdett uton, sok telik onnan, ahonnan ennyi szép, jó és nemes élvezetben részesítettek bennünket.

* * *

Igy ünnepeltünk március idusán.

De hogy fogunk ünnepelni a jövő március idusán?!... Hisszük, reméljük, hogy még jobban, még szebben, még boldogabban! Megvirrad még valaha, nem lesz mindig éjszaka a magyarra! Kezd már hasadni a hajnal a szabadság egének peremén, a nap arany-pirban kelt fel!! „Álom-e, vagy való!?!...“ Nem álmok!?!... való ez! valónak kell lenni! hiszen ti is látjátok, látnotok kell! Im, itt a jelen. ismeritek a multat, nézzetek a jövőbe! Csak rajta! rajta! rajta!

—y—II.

Fehéregyházi síkon.

Irta: Miskolczi Sándor.

*Tűzben ég a nap fent,
Harci tűz a földön,
Riadó harsan át
Erdőn, hegyen, völgyön.
Felhangzik a tűzbe-
Vészbe hívó ének,
Tombolva rohannak
Habzó hadi ménék.
Kibomlik a szélben
A lobogó szárnya,
Bömbölnek az ágyuk,
Zúg a harci lárma.
Ámde halgat a lant;
Nagy Petőfi lantja
Csatazajba fulladt
Végső, bucsu hangja.
Elhallgatott a dal;
A gyöngéd, az édes,
A lány, a szerelmes
És a szenvedélyes
Haldokoló ajkán.*

6b*

*De kiömlő vére
Azt harsogja fennek
A csata tűzébe,
S azt zúgta a szellő,
Mely szárnyára kapta:
Előre vitézek!
„Rajta magyar“! rajta!*

*

*Elhallgatott már az
Ágyuk bömbölése,
Vérttájtétköz mének
Fujó tüsszögése.
Riadó se' hallik,
A nap sem oly égő,
De viharzó orkán
Lett a fujó szellő.
S ez üvölt bömbölve:
Hogy ha majd újra jó,
Hogy ha lesz, hogy ha kell
Még egyszer oly idő:
Kiáltsák egy szívvél:
„Talpra magyar“! talpra,
Előre a fényes
Dicső diadalra.*

Petőfi és „Apostol“-a.

Tudjuk, hogy a márciusi nagy napok alatt állott Petőfi csillaga a delelés fokán, mikor nemzeti dalával varázsütésre meghódította a nemzetet s száz és százezerek ajakáról zengett a megtörhetetlen eskü:

„A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!“

És ha beletekintünk a költőnek a dicsőség mámortól felzaklatott lelkivilágába, úgy tűnik fel előttünk mégis, mintha látnánk a haza jövőjén aggódó lelkét, mintha látnánk a honfi gondok sötét felhőjét ülni homlokán, mintha látnánk őt mérlegelni az eseményeket, amint végig pillant a világtörténelem lapjait, melyeken nem lát mást, mint a nagyoknak, hatalmasoknak véres betűkkel felírt neveit; nem lát mást, mint árulást s az alattvalóknak átkos megvetését; nem lát mást, csak láncnak, rabbilincsnek csörgő, jajthozó szavát. S midőn a testestől, lelkestől republikánus költőnek vágya szempillant alatt nem teljesül, midőn látja, hogy a márciusi mozgalmakban kivívott 3-as jog — azaz

örök törvénye a világnak — csak névleg vivatott ki, nem bizik többé a királyban, nem bizik annak miniszteriumában; a nemzet ellenségének tartja Bécset, az az ősi ragadozó sasfészeket, s alig hangzik el a »Talpra magyar!« a határszélekig, nyommon követi »A királyokhoz« című hatalmas, megérázó költeménye, — hogy úgy mondjuk, harcra tüzelője — amely a Kárpátoktól s Adriától mint vészharangzúgás hallik vissza: »Nincsen többé szeretett király!«

Mint vihar zúg át és át az országon, egyhelyütt félelmet, máshelyt gyűlöletet keltve a költő iránt. Félelmet azok keblében, kik attól tartottak, hogy a fenyegető vihar kiforgatja sarkából az országot, rettegtek azok, akik ellenségei voltak a vérontásnak, pusztításnak s gyűlöletet azok keblében, a költő ellen, kik nem tudva mérlegelni az események gyors rohanását, csak vártak, vártak, mindent a királytól, mindent a király kegyelméből. S amily hirtelen szárnyára kapta a hir a márciusi nagy napok alatt Petőfi nevét: oly hirtelen fordult egyszerre ellene a közvélemény. És csoda-e? Hiszen ahol legnagyobb a fény, az árnyék nem-e ott a legnagyobb? Ám tudjuk, hogy ő előre megfontolta az eseményeket; előre látta, hogy két út között kell választania: vagy megmaradni a népszerűség legmagasabb fokán és várni, várni lomhán, tétlenül a bekövetkezőket, vagy eldobni ezt a népszerűséget s nem tartóztatni föl többé az általa — a cél felé — megindított rohanó idő kerekét. S választhatott-e mást a dacos, megalkuvást nem ismerő lélek, mint ez utóbbit? Választhatott-e mást akkor, amikor hazájának, nemzetének legszentebb jogai forognak kérdésben? Ő feláldozta a népszerűséget, mit bánta a világ ítéletét, csak a cél, a cél, az létesüljön! Máskülönben is nem azok közé az emberek közé tartozott, kit ha egyszer sárba tipornak, többé fel nem áll, sőt ellenkezőleg, akit ha százszor eltapodnak, százegyedíkszer újra talpra áll; bátran szembe száll a sorssal, hite nem dől, nem rendül meg soha. Nem rendül meg annyival is inkább, mert meg van győződve teljesen fölé, hogy ő a szent ügynek, a nemzet szabadságának hivatott katonája; bizik fátumában, akár csak egy nagy Napoleon, hogy neki, az ő csillagának letűnni nem szabad, amíg fátuma be nem teljesül, részt nem vesz a nemzet szabadságának kivívásában, megmentésében.

Hogy fájt lelkének a pillanatnyi megaláztatás, az ellene irányuló közvélemény, az kétségtelen. De

az is való, hogy nem esett kétségbe. Tudta, hogy neki van igaza, jós lelke érezte a kérlelhetetlen, elfordíthatlan jövő bekövetkezését s az annál nagyobb elismerést. Haladt a megindult uton tovább; medréből őt nem hozta ki többé semmi sem, egymás után jönnek létre hatalmasabbnál hatalmasabb forradalmi költeményei s a márciust követő hónapok alatt (juniús és juliús) a leghatalmasabb az »Apostol«. Hogy mi ösztönözte őt halhatatlan költeményének a megírására, az megmagyarázható fenéig felzavart, felizgatott lelki-világából.

— Nem volt elég a nemzet százados küzdelme, amely küzdelemben egy nagy csataterre, hősök sirhalmává vált az egész ország, minden kis göröngye vért szívott magába; — nem: a hosszú küzdés, a nyomor, a jajszók. Százezrek sirása, elnyomottak könye, fojtott zokogása nem hatott föl még sem a király szívéhez, mintha szíve, lelke kővé dermedt volna. Nem volt elég a vér, falvak pusztulása, városok égése oly hosszú, oly sok, sok, tenger időn által, hanem még akkor is, mikor a szabadság százszor fényes napja tűzbe, lángba hozza a széles világot, örömet, vigszágot szór le milliókra, még minálunk mindig, még minálunk egyre ott ül a sötétség, hogy ne virradjon meg, hogy ne virradjon fel soha a magyarra! Küzdött-e pedig — hajh! — valaha egy nép is oly sokat, oly hosszú véres háboruban századokon által, mint itt ez a nemzet és jutalma mégis rút, rút megalázás, szolgaság és járom: attól pedig, attól, akinek a trónját százszor megmentette, akinek személyét ősi szeretettel, hű ragaszkodással vette körül mindig!

Az volt, igen, a sok szenvedést, megalázást, zaklatást felmutató mult s a jelen zavaros állapota, ami ösztönözte őt arra, hogy megalkossa hatalmas művét, amely — egyik életírójának megjegyzése szerint — egymagában is megörökítené nevét irodalmunk történetében. Ha még hozzá vesszük a közvélemény hangulatát, továbbá azt, hogy terve: az országgyűlési követek között foglalni helyet, épen ez időtájt nem sikerült, ami mintegy megtörte lelke szárnyait, előttünk áll tisztán a körülmény, mely arra ösztönözte, hogy lelkének minden bánatát, tehetségének minden erejét, a legszélsőbb forradalmárnak minden gondolatját, lelkének minden látományát, szóval: egész lényét, egész valóját kiöntse elibünk.

És valóban »Az Apostol« nem hiába ilyen körülmények között keletkezett: feltaláljuk benne

a sokat küzdő, sokat szenvedő, az annyit hánnyatott, az annyiszor félreértett, a boldogságában is boldogtalan költőt, a szabadság bajnokát, aki eszméiért életét is képes feláldozni.

Ő az a Sylveszter éjjelén született »Apostol«, kinek életében nincs más barátja, nincs más kísérője, csak »az erény s nyomor«. Ő az, kinek lelke — mint tűzben az arany — úgy tisztul meg az élet tűzében, a szenvedések között, de e szenvedések nem csüggesztik el, sőt még dacosabbá, erősebbé teszik, hogy elviselhesse az élet terheit, annak az életnek, amelynek iskolájában »oly göröngyös az út«. Övé az a féktelen dac, övé az a törhetetlen munkakedv, ami kísérte »Apostolá«-nak hőseit egész életén keresztül.

— Ki volna más az a gyermek, »ki átélte hat század nyomorát s csak néhány percnak árva örömet«, ki volna más, mint ő, a természet szerető gyermek, aki a világ zajától, mint börtöntől igyekszik megszabadulni, hogy »szívja mohón a tiszta léget, az Isten legdrágább ajándokát«, aki ott tudja csak imádni Istenét, a természetnek végtelen ölén, a természet örök templomában. Ki volna más a tanulni vágyó ifju, aki az emberiség javáért, boldogulásáért küzdeni, ha kell, meg is halni eltökélt, az a töprengő, mélyen gondolkozó lélek, aki mig keresi a világ célját: a boldogságban s a szabadságban találja meg s elragadtatva kiált fel:

„Szabadságért kell küzdenem,
Mint küzdtek érte oly sokan.
És hogyha kell elvézenem,
Mint elvézettek oly sokan...
Fogadjatok ti szabadságvitézek,
Fogadjatok szent sorotok közé.
Zászlótokhoz hűséget esküszöm
S hahogy véremlen lesz egy pártütő csepp,
Kiontom azt, kifecscsentem belőlem,
Habár szívemnek közepén lesz is“.

(Vége köv.)

Kocsis János.

Este.

*Leszállt az est, elfeküdt már a juhnyáj,
Mindenütt csend, csak a juhász furulyál.
A bus nóta behallik a faluba,
Falu végén egy muskátlis ablakba.*

*Az ablaknál barna kis lány üldögél,
S hogy a nótát feléje viszi a szél,
Felköti a babos kendőt fejére,
A hang után elindul a mezőre.*

*Megkondul a vezérürü kolompja,
A faluban nem hallik már a nóta,
Mert a juhász leleszi a furulyát,
Megöleli, megcsókolja babáját.*

Muzsika szól . . .

*Muzsika szól az utszéli csárdában,
Szegény legény mulatozott magában,
Fejét busan két tenyerére hajtja,
Forró könnyét az asztalra hullatja.*

*„Huzd rá cigány a nótám . . . keservesen,
Huzd, hogy repedjen meg bele a szívem . . .
De ne! Hagy azt a busát, huzz vigabbat
. . . Ne lássd hűtlen, hogy busulok miattad.*

*S vig a nóta, hej de bus, ki huzatja,
Szegény legény a rózsáját siratja:
„Csalfa babám miért hagytál el engem,
Nálad nélkül mit sem ér az életem“.*

Oláh Béla.

Budapesti élet.

Budapesti diákélet!? Szánakozó mosoly jelenik meg ajkamon, mikor azt a pár szót leirom. És méltán. Mintha az ország nyomasztó politikai viszonyai elzsibbasztották volna az ifjúság érdeklődését saját ügye iránt. Megint nagy politikát üzünk. Azaz hogy nem nagy politikát, hanem napi politikát. Három, négy év előtt is politizáltunk. De az a politizálás micsoda más volt, mint a mostani! Akkor megszállotta lelkünket valami csodálatos tűz, valami rajongó hit, valami tettekre készítő hatalmas erő. Akkor álmódzó lelkünk előtt megjelent egy káprázatos ideál, az igazi *magyar, Nagymagyarország* képe; lepke könnyűséggel felülemelkedtünk a nagy politika szennyos mocsarán s azurkék ég alatt napsugárban fürödtünk, ragyogó csillagok közt bolyongottunk. Naiv, ragaszkodó bámulattal csüggöttünk azokon a nagy alakokon, akik szavuk, vagy tolluk varázsvesszejével újabb fenséges panorámát nyitottak szemünk elé édes hazánk jövődjében. Ideálisták voltunk. Elért hát bennünket az ideálisták közös sorsa: a csalódás. Mikor már azt hittük, hogy felráztuk közönyös álmából az egész magyar ifjúságot s általa az egész Magyarországot: lecsapott közénk a magyar istennyila: a pártoskodás, az irigység, az önérdék. A gúny, a rá-

galom sarával rondították be szentséges álmoképüket, elvakult dühvel cimeres gazemberek sorába állítottak bennünket! . . . És mikor sikerült édes *magyar*, de leginkább *új-magyar* véreinknek ezt a törekvést nem megölniök, csak kis időre elhallgattatniok: beállott a tehetetlen álom, a lethargia, sőt a romlás korszaka mindenütt. Budapesten pangott, csaknem elpusztult a diákság ütőere, az Egyetemi kör, Kolozsváron haldokolt; a diáksajtó megszűnt, egyedül számba vehető csak Debrecenben él . . . Kis akadémiákról meg semmi hír; azt sem tudjuk, élnek-e még a világon . . . Ez volt a forradalmi idők következménye . . .

Forradalmi idők nincsenek forradalmi lelkek nélkül. Azok az idők felszínre hoztak egy pár nagy diákot. Ezeknek a nyomdokain akarnának botorkálni a mostaniak. Csak botorkálnak és menni nem tudnak, hát még rohanni hogy tudnának. Ezeknek halvány sejtelmük sincs olyan magasztos álmokról; a legszemérmertlenebb módon kacérkodhatnak legnagyobb részükkel a politikai pártok. Ők mennek utánuk bekötött szemekkel. Ezek az urak pártkérdést csinálnak még abból is, hogy ki ünnepelheti meg Március 15-ét és ki Március 20-át? . . . Jelenleg az a magas és igen tiszteletreméltó véleményük, hogy akik Március 15-ét ünnepelik, azok lakájok, hazaárulók; az igazi nagy hazafiak csakis Március 20-át ünnepelik meg. Óh Sanctissimus Jupiter! Szállj be fejökbe — de ökör alakjában! Micsoda barbárizmus, micsoda degeneráció! A magyar szabadság félisteneinek és ugyane magyar szabadság atyaistene eltűnésének emléknapiját külön választani hogy lehet?

Fáj a lelkem, mikor ezt kell látnom. Én távol vagyok most tőlük és a szemlélő szerepét töltöm be. Még ki se vénültem, mégis úgy érzem, hogy én, aki bármily szerényen, de részt vettem a nagyoknak nagyért való harcában és fejlődő fiatal lelkem magába szivta annak a szent ideálnak varázsos erejét: nem illek ez új emberek közé . . . Haragos ostorommal szeretnék közéjük csapni néha, de nincs organum, ahol hallassam szavamat. Mit tehetek hát? Bebúvok barlangomba és tőröm kálvinista fatálizmussal, hogy vágódnak szemem köré a tapasztalat ráncai, hogy szaporodnak ajkamon a guny-mosolyok . . . Eleget gondoskodik erről az élet . . .

Ne csodálkozzék hát debreceni vén medvétársam, ha ugyan van ott ilyen, hogy Debrecenben is kicsi kérdések, személyi kérdések osztják táborokra az ifjúságot. Így van ez Pesten is, így van

ez, azt hiszem, mindenütt... „A kor méhe meddő”. Minden ellentétet elenyésztető nagy eszmék ritkán születnek. Ha születnek is, átkos ellenek hamar megássák a sírját. Nyugodjanak belé. Kár miatta megkeseríteni lelkünket, életünket.

De a hitet azért ne veszítsük el. Ennek a felfordult világnak idestova meg kell szünnie! Jönni fog egy Herkules, aki e százfejű hydrának: a kicsi lelkek uralmának levágja fejét; eljön a nagy ideálok korszaka újra; tisztító viharával végig száguld a szennyes föld felett; újra nyiladozó ligetekben szép virágok mosolyognak s elandalító dalt zengenek a csalogányok, a szebb jövő csalogányai...

(Budapest.)

Gulyás József.

Kuruc-nóták.*

I.

Bucsu-ének kedveséhez.

Hervad már, hervad már
A virág a száron,
Láttad-é, láttad-é virágos kis kerted
Kökényszemű párom,
Kökényszemű párom.

Ha láttad, ha láttad,
Nézz ki azért mégis,
Bucsuzik a hulló levendula, jácmin,
Bucsuzkodom én is,
Bucsuzkodom én is.

Hódos paripámon
Viadalra szálllok,
Virágokkal ékes ablakodnál, édes,
Hajh, utólszor álllok,
Hajh, utólszor álllok.

Alszol-e, nyugszol-e,
Én szerelmes társom?
Ébren légy bár, mit ér, ablakod
nyílását

Mindhiába várom,
Mindhiába várom.

Akit senki sem kér
Ilthonmaradásra,
Én uram, teremlöm, de könnyű is
annak

* A Bulyovszky díjjal jutalmaztatott.

Messze bujdosása,
Messze bujdosása.

II.

A tiszabecsi harcra való ének.

Tiszabecsi Tisza árja
Mardossa a parlot,
Hej, sok beste-lelke német
Szörnyű halált halt ott.

Tiszabecsi nádas nádját
Vér festi pirosra,
Egy-kettőre tisztára, hej
A Tisza se mossa.

Tisza vize de sok embert
Víz le immár holtan...
— Tiszabecsi nagy csatában
Hej, én is ott voltam.

Állo napig kiüzködött ott
Kuruc meg a német.
»Nagy Rákóczi, nem birjuk ma
Megvenni a révet«.

»Pedig nincsen táborunkban,
Tétlenül ki nézné,
De sok ifju nem lesz immár
A rév miatt vénné!«

Elmerült már a Tiszába
A nap vörös lángja,
Borbély Balázs, jó Ocskay
Akkor kap lovára.

Ötszáz kemény kuruc marok
Markolja a kardot,
Vizsga szemmel úgy kutatják
Végiglen a parlot.

»Gázlót néznek«, bizakodik
Magában a német,
— Rejtett ágyu tart megszállva
Valamennyi révet.

Ocskay meg, hol a víznek
Legmélyebb a medre,
— Élet, halál — ott csap át az
Elbizott németre.

Ötszáz kemény kuruc marok
A némelet ronlja,

*Szárnyaszegve hull alá a
Sasos, lépett ronggya.*

*Magosan leng, ott is marad
A libertás zászló...
— Így tett bizony Borbély Balázs,
S jó Ocskay László.*

III.

Ugrós nóta.

*Sárga, sárga, jó lovam sárga,
Itt van, itt a Belekints csárda.
Jó kuruc legények
Itt tanyáznak,
Az labonc torára
Lakomároznak,
Ihajja, jó lovam
Jut neked is széna.
Csuhajja, gazdád meg
Táncba megyen még ma.
Sárga recefice,
Sárgaréz az ilce,
Sárga földig iszom
Ma magamat.*

*Kék a, kék a buzavirága,
Kék a rózsám szép szemepárja.
Hallod-e, mit dalol
A fürjmadár,
Pitypalaty, ez a lány
De csapodár.
Pitypalaty, ha az is
Falu legszebb lánya,
Pitypalaty, ha az is,
Meghalok utána.
Kék buza virága,
Kék a szeme párja,
Kék a mennyország is
Bizonyára.*

*Piros, piros az labonc vére,
Kuruc vágás annak a bére.
Laboncol, ha látod,
Üsd, nem apád,
Csúf német sasnak úgy
Üljük torát.
Nosza hát, katonák,
Mindenütt az hátán,
Ugy nevez fiának
Béri Balogh Ádám.*

*Piros a dolmánunk,
Piros vért kívánunk,
Piros a mező is,
Merre járunk.*

Nagy Zoltán.

Az „Egyetemi Lapok”-ról.

Halottaiból ismét életre kelt a budapesti egyetemi ifjuság hivatalos közlönyeként az Egyetemi Lapok. Helyesen mondják a Beköszöntőben, hogy hézagot pótol. Szégyenletes dolog is volt, hogy a főváros egyetemének tengernyi ifjusága egy zilált mult roncsai közt jó időn át, ifjusági lap nélkül bukdácsolt. De amikor végig forgatjuk e programként megjelent első számot, a gondolatnak egész raja lep meg bennünket, amelyeknek mindegyike erősen tiltakozik egy ifjusági lap ilyen szerencsétlen iránya ellen.

Universitas kebelében, az egyetemes ifjusági élet irányát így képviselni s annak általános, talán egészséges működését így tüntetni fel: legalább is merészség.

De hát legyünk tárgyilagosaak! Vessük fel a kérdést, hogy vajjon az Egyetemi Lapok újból való létezése, iránya, élő lapjaink számottevő sorába fog-e tartozni? Mit ígér és mit ad az Egyetemi Lapok szerkesztősége?

Azt hittük, hogy az újjászülető Egyetemi Lapok nem vetkezi le magáról az ifjuságnak most, meg örökké is magán hordott ruháját, a magyar ruhát: az istenigazában tisztességes magyar politikát. Azt hittük, határozott politikai programmal indul meg és ott lesz majd hasábjain legalább egy-két boldogulásunk útjához vezető, az ifjuság tekintélyes rétegét lelkesíteni tudó eszme, az ifju szívet dobbantani képes idea. Azt hittük, hogy a főváros ifjuságának vezetői szívük, lelkük, gyökeréig érzelemben és testben a nemzeti és faji jellegnek, a liberális magyar gondolkozásnak bátor hirdetői s a főváros ifjuságával egyetemben az egész ország ifjuságának határozottan nemzeti irányítói. Azt hittük... mindent hittünk, csak azt nem, hogy egy száraz bogánckóró, egy összeaszott, megöregedett boncoló álljon elénk, egy a lánglelkű, tüzes ifjuságból (?) aki megmetéli az ifjuság magyaros lelkének hazafias érzelmeit, sovíniszta gondolatait, abban a balga reményben, hogy majd az a szikár, vékony — reális igazságnak vélt — eszme, az ifjuságnak egészséges, munkás élethez vezető ösvénye lesz.

Hogy vannak főszerkesztők, van felelős-szerkesztő, az még nem baj. Antul jobb, mennél több kenyér van a háznál: legalább lehet mihez nyulni. Heinrich rector magnificus arcképe is okos dolog. Jól is sikerült: olyan derék, becsületes képű embernek véste az az ügyes cinkografus, amilyennek mindnyájan ismerjük.

De már a Beköszöntőhöz van néhány szavunk. Bár nem sok, de annyi mindenestre, hogy ifjúsági lapunk ilyen száraz, cikornyás, fakó programját nem ismerünk. Nincs szánalmasabb, mint mikor a csikót kipányvazzák, mint mikor egy ifjúsági lap mankón jár. Sajnos, mikor az eszményekért hevülő, ragadó ifjui szívnek »*respective*« kell írni, amikor az elmét ketrebe zárva latolgatni kell: vajjon szája ize szerint lesz-e a rektornak vagy az őszfeji tanácsnak?

Csak még egyet. Egy lapnak minden cikkét egységes, program szerinti felfogással szokás írni. Gondoljuk, itt is úgy volt. Nem is mulaszt-hatjuk el, hogy megbotránkozásunkat ne fejez-zük ki a színházi kritika tendentiosus hangja felett. Amikor a pesti színházak március első napjainak ujdonságait bírálja, e három, a kor szellemével természetszerűleg haladni s azt kife-jezni törekvő, szociális kérdéssel foglalkozó darab előttük csak „cirkuszi angol operette“, „kíro-hanás az évszádokon erőt adó *védbástyák* (?) ellen“ meg afféle „nemzetközi iránydráma“. Csak egy jezsuita páter ítélheti így, ilyen egyoldalu felfogással, eme, a társadalom életében mélyen gyökerező színművek értékét, melyek közül külö-nösen kettőt elismerő hanggal fogadott a hiva-tottabb, objektív kritika. Mert nagy igazságuk: hogy számolni kell e minden téren rést ütő eszmével.

Az Egyetemi Lapok nem részesült jó fogad-tatásban, de nem is érdemli meg. Iránya sötét hátterű, munkatársai nyöszörgő óriások.

Értékkel bíró cikk nincsen az első számban. (Budapest.) — / —

Társulatunk élete.

Társulatunk úgy a szűkebb értelemben vett önképzés, mint az ifjúsági életben nagymérvű, eredményes munkássá-got fejt ki.

Munkája mindkét téren folytonos, céltudatos. Az önképzés eszközei a rendes közgyűlések, melyeken a leg-

változatosabb munkásságot fejtenek ki a tagok a csendes nyugalomban, mely a társulat kebelében helyre állt. A leg-közelebb tartott gyűlések egyes számai közül különösen ki kell emelnünk Gulyás Józsefnek, a budapesti Egyetemi Kör volt elnökének, valamint Madai Gyula budapesti bölcsészet-tanhallgatónak, mint vendégeknél felolvasását. Mindketten a legközelebb megjelenendő „Uj Bokrétá“-ból olvastak fel szebbnél-szebb költeményeket. A tagok az élvezettel, győ-nyörűséggel végig hallgatott mindkét felolvasásért jegyző-könyvi köszönetet mondott.

Felolvasást tartottak még Oláh Béla, a gymn. önképző kör elnöke, ki sikerült kuruc verseket, Kocsis János, ki Petőfiről s „Apostol“-áról irt szép stílyu, mely tanulmányo-zásra valló értekezést olvasott fel.

Varga Csongor pár csinos kis verssel mutatkozott be a gyűlés tagjai előtt.

Felolvasások mellett szavalatokban sem volt hiány s e téren is szebbnél-szebb dolgozatokkal léptek fel a lelkes, munkálni vágyó tagok.

Oláh Béla Arany János „Welszi bárdok“ c. balladáját szavalta. Szavalatának értéke abszolút, előadása minden te-kintetben kifogástalan, Dobra Jenő Szabó Jenő „Még egy-szer“ c. gyönyörű költeményét szavalta igaz, mély érzéssel, teljes tudással. Kifogástalan szavalatát a kör ép úgy, mint az Oláh Béla szavalatát kitüntette.

Beke Kálmán Petőfi Sándor „Salyó“-jából adott elő egy részletet drámai hatással, teljes sikerrel.

Erdei Károly a „Petőfi cyklus“ keretében, a lánnglelkű költőt, mint a szerelem halhatatlan dalnokát mutatta be, több gyönyörű költemény művészi előadásával. A kör elő-adását kitüntetéssel s jegyzőkönyvi köszönettel jutalmazta.

A társulat választmányát a március 15-iki hazafias ünnepély rendezése foglalta el.

Hogy az ünnepély mennél fényesebb legyen, másfél hónappal ezelőtt pályázatot hirdetett egy alkalmi, szaválásra alkalmas költeményre két arany pályadíjjal.

A beérkezett három pályamű közül a „Resurgimus“ jelígejű nyerte el a kitűzött díjat. Szerzője ifju Vályi Nagy Gusztáv.

Elnök és jegyző útján átiratot intézett az összes városi dalegyletekhez, testületekhez, hazafias üdvözléssel kérve őket a március 15-iki ünnepélyen való megjelenésre.

A kérelemnek valamennyi egyet hazafias örömmel tett eleget, miről viszont átiratban értesítette az elnökséget.

A március 15-iki ünnepély előkészítése közben nem feledkezett meg hazánk nagy fiának, Kossuth Lajosnak, halála évfordulójáról is s elhatározta, hogy március 20-án délután 5 órakor, a főiskola disztermében, kegyeletos ünnepélyt tart, amely ünnepély műsorának összeállításával elnökséget bizza meg.

Az elnökség teljes lelkiismeretességgel s fáradságot nem ismerő buzgalommal már ez ünnepélyt is előkészítette.

Szintén a Kossuth-ünnepélylyel kapcsolatban, a budapesti egyetemi ifjuság átiratára, mozgalmat indított a főiskolai ifjuság körében a „Kossuth-serleg“-re való adakozás és a Kossuth sírjára teendő koszoru ügyében, s első sorban is maga csatlakozott az országos mozgalomhoz. E mozgalomról részletesen különben lapunk más helyén számolunk be.

Ime rövid pár hét alatt ilyen tevékenységet fejtett ki a „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“, fényesen igazolván ezáltal is, hogy az ifjusági életnek szíve benne dobog s hogy nem hiába fut össze benne a két szak hallgatósága, de leg-erősebb, legegészségesebb is.

Különfélék.

A debreceni ev. ref. főiskolai énekkar a „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“ közreműködésével, néhai boldog emlékezetű Nagy József, Vecsey-Bruckner, Magyar-Kegyess, Kádár István, Fráter Ida és Sipos Margit alapítók emlékezetére, március 5-én a főiskolai énekkeremben fényesen sikerült évfordulati ünnepélyt rendezett. A terem ezuttal is kicsinek bizonyult a nagyszámu előkelő közönség befogadására, dacára annak, hogy csak meghívóval lehetett belépni. Az énekkar számai egytől-egyig a lehető legszabatosabbak, legpompásabbak voltak. Igazi gyönyörűséggel s élvezettel hallgatta végig a közönség a szép bus melódiákat s való-sággal fellángolt a lelke, midőn egy-egy tűzesebb, pattogós dalra gyujtottak ifjaink. A szokásos megnyitót Csiky Lajos felügyelő-tanár tartotta, mindvégig lekötve a közönség figyelmét tartalmas, mélyen járó, lelkes beszédével.

Makai Kálmán 2. th. szépen sikerült komoly, Baróthy István pedig vig szavalattal nyujtottak élvezetet a közönségnek, míg Erdei Károly londoni utjából mondott el pár humoros részletet általános derűtség közepette. Volt egy pár ének is, Kolozsváry Mihály 4. th. és Baróthy István 2. th.-tól, akik Rubinsteinől énekeltek szép dalokat.

A „Főgymnasiumi Önképző Kör“, mint minden évben, úgy mostan is nagyobb szabásu irodalmi ünnepély keretében ülte meg a nemzet halhatatlan dalnokának, március Tyrtäuszának, Petőfi Sándornak emlékét. A minden tekintetben fényesen sikerült ünnepély műsora a következő volt: 1. Megnyitó beszéd. Tartja: Csűrös Ferenc dr., az Önképző kör felügyelő tanára. 2. Petőfi nóták. Előadja: a főgymn. Zenekör. 3. Óda. Irta: Julow Victor gymn. 8. o. t. Szavalja: Peleskey Sándor gymn. 7. o. t. 4. Alkalmi beszéd. Tartja: Oláh Béla gymn. 8. o. t., az Önképző kör elnöke. 5. Petőfi: „Te vagy, te vagy barna kis lány“. Magyar ábránd. Székely J.-tól. Zongorán előadja: Tatay Zoltán gymn. 7. o. t.

6. Petőfi: „Tündérálm“. Szavalja: Kádár István gymn. 8. o. t. 7. „Cipruslombok Etelka sírjáról“. Értekezés. Irta és felolvassa: Eöry Kálmán gymn. 8. o. t. 8. Hubay: Mazurka. A-moll. Hegedűn előadja: Schenk István gymn. 8. o. t. Zongorán kíséri: Tatay Zoltán gymn. 7. o. t. 9. Mily szép az élet. Költemény Petőfőtől. Szavalja: Nagy Imre gymn. 8. o. t. 10. Rákóczi-induló. Előadja: a főgymnasiumi Zenekör.

A „Kossuth-serleg“ költségeihez való hozzájárulást illetőleg, a március 7-én tartott ifjusági nagy gyűlés határozata alapján, a főiskolai senior átiratot intézett az összes főiskolai egyletekhez s ezek, amint értesültünk, mindannyian magukévá tették a mozgalmat s anyagi erejükhöz mérten járultak a költség fedezéséhez. A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“ még az ifjusági gyűlés határozata előtt meghozta a maga áldozatát.

A „Casinó“ Kazinczi pályázatán a szabad tárgyú költeményre kitűzött első díjat (7 arany) Nagy Zoltán, második díjat (5 arany) V. Nagy Gusztáv; a prózára kitűzött első díjat (15 arany) Erdei Károly (lapunk szerkesztője), második díjat (7 arany) Bihari Kálmán nyerte meg.

Közzgazdaság. A Grünwald József szerkesztésében megjelenő „Közzgazdaság“ legközelebbi száma is gazdag tartalommal nyujt hasznos dolgokat nemcsak a gazda közönségnek, hanem mindenkinek, aki olvassa s az annyira fontos dologért tud lelkesedni, előbb vitelén munkálkodni.

Keresztény Magyar Ifjuság. Az ifj. Majláth György és Schandl Károly szerkesztésében megjelenő „Keresztény Magyar Ifjuság“ gazdag tartalommal jelent meg. Lehetne részletesen foglalkozni vele, de — elég legyen rája vonatkozólag azt megjegyeznünk: „A haza minden előtt! Mindenkit barátunknak kell tekintenünk, aki magyar s hazáját akarja szolgálni, akármely uton-módon. Átkozott az, ki a felekezetiesséssel válaszfalat akar huzni a testvérek közé, el akarja szigetelni az erőket!“

Akármennyire is különbözzünk egymástól, a hazaszereteten egy kell hogy legyünk!

Az eddig megjelent számok tulságosan sok vallásos dolgot foglalnak magukban! Inkább több „Nemzeti erő“-t.

Kossuth-ünnepély. A M. I. Ö. T. a következő felhívást bocsátotta ki, mint a főiskolai ifjuság vezéregylete: Meghívó. A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“, az ev. ref. felsőbb leányiskola s a főiskolai ifjusági egyletek közreműködésével folyó hó 20-án délután 5 órakor a főiskola disztermében, majd a „szabadság-szobor“-nál, hazánk nagy fia, Kossuth Lajos halálának tizedik évfordulóján Kegyeletes Ünnepélyt rendez, melyre t. cimedet és családját hazafias üdvözléssel hívja meg a rendezőség. — Belépő-díj nincs. — Adományokat az ifjusági „Kossuth-serleg“ költségeinek fedezésére, köszönettel fogadunk és hirlapilag nyugtázunk. —

A zongorát Szendrő Sándor ur szíveségből engedte át. — Az ünnepély műsora: Délután 5 órakor a főiskola disztermében: 1. A „Főiskolai énekar” énekel. 2. Megnyitó. Tartja: dr. Ferenczy Gyula akad. tanár. 3. Óda szavaltat Szilágyi Dezső joghallgatótól. 4. Kossuth nóták. Előadja: a „Főgymnasiumi zenekör”. 5. Emlékbeszéd. Tartja: Erdei Károly, a M. I. Ö. T. elnöke. 6. Kossuth nóták. Éneklük: Nagy Malvin ev. ref. felsőbb leányiskolai tanítónőképezdei növendék és Hajdu László joghallgató: zongorán kíséri: Tóth Árpád ev. ref. felsőbb leányiskolai zenetanár. 7. Felolvasás. Tartja: Bodor Aladár kollégiumi s. könyvtárnok. 8. Szavaltat. Tartja: Dobra Jenő, a „Hittanszaki Önképző Társulat” kiküldöttje. 9. A „Főiskolai énekar” énekel. 6 1/2 órakor a „Szabadság-szobor”-nál: 1. A Himnuszt éneklük a közönség. 2. Beszédet mond: Oláh Béla, a főgymnasiumi „Önképző kör” elnöke. 3. Szavaltat. Tartja: Vajó Sándor, a tanítóképezdei „Önképző kör” kiküldöttje. 4. A Szózatot éneklük a közönség.

Szanatorium este. F. hó 13-án a Bika-szálloda disztermében, az Alföldön készülő népszanatoriumok javára, fényesen sikerült estét rendezett Debrecen város előkelő polgárnépe Domahidy Elemér főisp. vezetése alatt. Az egyes műsorszámok a lehető legnagyobb élvezetet nyújtották egytől-egyig. Az ünnepély fénypontja Jászai Mari szavaltata volt kétségtelenül. Ennyi erő, tudás, művészet — érzélem nem hiszem, hogy volna jelenleg más művésznőben! Csodálatos, nagyszerű volt a hatás, a közönséget valósággal elbűvölte.

A Magyar Könyvtár e havi sorozata nagyérdekű utirajzokat nyújt Tóth Rezsőtől, akinek „Északamerikai kikötők” című kis munkáját haszonnal és gyönyörűséggel fogja olvasni mindenki. — A régi magyar irodalom köréből most Gyöngyösi István van soron, akinek epikus művei közül dr. Koltai Virgil a „Porából megéledett Phönix”-et rendezte sajtó alá és látta el jó bevezetéssel és jegyzetekkel. — A külföldi szépirodalom kiválóbb munkáinak sorozata is folytatódik a „Magyar Könyvtár”-ban, Bracco „Hűtelen!”-jével, mely egyike a modern dráma legszellemesebb és legmulattatóbb termékeinek. A „Magyar Könyvtár” e füzetekkel már a 372-dik számig nőtt: egy-egy szám ára csak 30 fillér. Teljes jegyzéket szívesen küld a kiadóhivatal Lampel R. (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedés, Budapest, Andrássy-ut 21.

A vakokkal teszünk jót, ha nagy szorgalommal, izléssel, jó anyagból készült munkáikat vesszük meg. A humanizmus ez egyik eszközét ajánljuk olvasóink figyelmébe. Képes árjegyzéket küld a főtelep, Budapest, Hungária-körút 16. sz.

Az „Országos Magyar Szövetség”, melynek pályafutása a magyar nemzetiségi politikában szinte megbecsül-

hetetlen, f. hó 10-én Debrecenben is megalakult. A megalakulást fényes ünnepély előzte meg, melyen közreműködtek az ország elsőrangú írói közül számosan. Adja a magyarok istene, hogy a legmagyarabb városban méltó eredményt, sikert tudjon elérni e szövetség, mely a társadalommal akarja kivinni azt, mi az áldatlan politikával eddig nem sikerült: Legyünk igazán s mindnyájan magyarok.

Hatvani István-féle pályadíjra Differt ne ius inter gentes iure communi? Poterit ne nun eo, et quomodó, sine perditione characteris mi aequiperari? Jutalma 140 korona.

A Keresztési-Deák I. alapítvány első kérdésével a dogmatikából: A sákramentumokról való különböző hitnézetek általános ismertetése után részletesen fejtsék ki ezekre vonatkozólag a reformátorok álláspontja s igazoltassék a Kálvin nézete úgy a keresztségre, mint az urvacsorára nézve.

A Keresztési-Deák I. alapítvány második kérdésével a tudomány köréből: „A modern képviseleti rendszer lényege, alapeszméje és történeti kifejlődése”. Jutalma 268 korona.

A Várady-Szabó alapítványra a neveléstan köréből: „Minő szerepet játszanak az átöröklött képességek, továbbá a természeti és emberi környezet a nevelésre?” Jutalma 200 korona.

A Péczeli IV. alapítványra az egyházzsónoklattan köréből: „A templomi kátémagyarázás egyházépítő jelentőségének, majd módszerének fejtegetése után ismertesse a pályázó a magyar ev. ref. egyházban megjelent összes kátémagyarázati műveket”. Jutalma 80 korona.

A Szikszay Dániel alapítványra kívántatik költői víg elbeszélés a régi debreceni diákeletből. Jutalma 200 korona. Az ide vonatkozó pályamunkák 1904 november 1. déli 12 óráig adandók be.

A Bulyovszky jutalomra: „Magyar katona dal”. Jutalma 100 korona.

A debreceni „Casinó” által, a Csokonai Kör közvetítésével kitűzött pályakérdések: 1. Prózára: Csokonai költészete, jutalma 25 arany. 2. Költői tárgyra: Csokonai dala, jutalma 10 arany. A pályamunkák tisztán leírva, jelíges levéllel ellátva, 1904 december 1-ig adandók be a seniori hivatalnál.

A „Zenélő Magyarország” zongora és hegedű zenemű folyóirat most megjelent XI-dik évfolyam 5-dik füzeté a következő szép zenemű ujdonságokat közli: I. Sipos Antal „Feltekintek a csillagos égre”, nagyon szép, hangulatos magyar dalát. II. Hetényi Albert „A hamis tanu” melodramát Arany János költeményére. III. Tschaiowsky Péter op. 40. „Chanson triste” salondarabot. IV. Schumann Róbert a) „A rózsza és lilium” — „Die Rose und die Lilie”. b) „Ha

szép szemedbe nézhetek“ — „Wenn ich in deine Auge seh“ műdalokat. Ily gazdag tartalommal jelenik meg a minden zenekedvelőnek kiváló fontosságú zenemű folyóirat minden egyes füzeté, úgy hogy előfizetői az érdemesebb zeneműveket, melyek az év leforgása alatt megjelennek, a havonta kétszer megjelenő füzetekben kapják. Előfizetési ára egész évre (24 füzetre) 12 korona, félévre (12 füzetre) 6 korona, egy negyedévre (6 füzetre) 3 korona. Előfizethetni a most folyó I. évnegyedre, valamint az előző évnegyedekre is Budapesten a „Zenélő Magyarország“ (Klökner Ede) zenemű kiadóhivatalában, VIII. József-körut 22—24. sz., hol egyúttal minden nyomtatásban megjelent zenemű a legolcsóbban megszerezhető.

H I R D E T É S E K.

Komáromi Józsefnél

Debreczen, Piac-utca 12. szám alatt minden

5 korona vásárlásra **ajándékol** egy **fényképező gépet** kapni **ingyen** tanítással.

Alapított 1805

Csáthy Ferencz

bel- és külirodalmi

könyv- zenemű- és papirkereskedése

DEBRECZENBEN,

II. kerület, Egyháztér, 2-ik szám alatt

(a nagytemplomnál).

Ajánlja dús raktárát a tudomány minden ágából, minden nyelven

KÖNYVKERESKEDÉSÉT

az irodalmi téren előforduló jelenségek gyors megszerzésére. Megrendelések árfelemelés nélkül a leggyorsabban s pontosan eszközöltetnek.

A legújabb és legkedveltebb zeneművek nagy raktára, zeneművek kívánatra megtekintésül is küldetnek.

Lombfűrészeti minták és deszkák dús raktára.

Végre 10,000 kötetből álló magyar és német **kölcsönkönyvtárát** legillőbb árak mellett. E tekintetben kellő felvilágosítást nyújt a kölcsön-könyvtár jegyzék.

◀ Megjelent ▶

„Gyalog a vén Európán keresztül.“

Utirajz.

≡ Ára füzve 2 korona. ≡

Diszkötésben 3 korona 60 fillér.

Megrendelések:

ERDEI KÁROLY Debrecen, Collegium

eszközlelők.

Szolid szabott árak!

Az ifjuság részére

legújabb divatú

kalapok, czilinderek, chikkes nyak-

kendők, fehérneműek,

legjobb gyártmányú budapesti cipők,

keztük, harisnyák, sétabotok és esernyők,

pénz-, szivar és cigarett-tárczák

legnagyobb választékban kaphatók

Fekete Jakab

úri divat és kalap gyári raktárában

DEBRECZEN, Főtér, Kistemplom mellett.

— Az ifjuságnak 5% engedmény. —

Szolid szabott árak!

Rózsavölgyi és Társa udvari zenemű kereskedésében

Megjelent! Rózsatővisék. 25 eredeti magyar dal. Irta: Gyökössy Endre. Zenéjét

énekhangra és zongorára szerző: **Lenygyel Dezső.** — Ára 4 korona. — A kik szerkesztőségünkben rendelik meg, 3 korona kedvezményes áron kapják.